

Sergiusz Leonińczyk

ORCID: 0000-0003-1459-982X
Uniwersytet w Siedlcach

Prywatne muzea Polonii syberyjskiej

Private museums of the Siberian Polish community

Szkice Podlaskie, nr 4 (24), 2026

<https://doi.org/10.34739/sp.2026.04.03>

Summary

The article describes the process of creating private Polish diaspora collections in Siberia. Currently, many collections related to the Siberian Polish diaspora are located in private (home) museums throughout Russia, but most of them are in the Urals and Western Siberia. The author describes the Polish collections gathered in the "Ufa and Ufa Residents" Museum, Polonica collected during the preparation of the exhibition "Poland's place in the history of Siberia," which took place on September 5-6, 2013, in Shushenskoye, and the rich collections of the only historical and ethnographic museum in Siberia, "Poles in the Tyumen

Oblast." In the current geopolitical reality, the preservation of Polish artifacts in Siberia is an extremely important task. Not only are Polish artifacts from the 18th and 19th centuries valuable, but documents, photographs, and objects from the 1990s, from the time when Polishness and the Polish diaspora movement were reviving in the former republics of the USSR, are also of great importance.

Keywords:

Polonia, Siberia, museum, private collection.

Streszczenie

Artykuł przedstawia proces powstawania prywatnych kolekcji polonijnych na terenie Syberii. Obecnie wiele zbiorów związanych z Polonią syberyjską znajduje się w prywatnych (domowych) muzeach na terenie całej Rosji, najwięcej jednak w regionach Uralu i Syberii Zachodniej. Autor opisuje zbiory polskie zgromadzone w Muzeum „Ufa i ufijczycy”, polonica zebrane podczas przygotowania wystawy „Polska karta w historii Syberii”, która miała miejsce w dniach 5-6 września 2013 roku w Szuszenskoje oraz bogate zbiory jedynego na Syberii muzeum historyczno-etnograficznego „Polacy w obwodzie tiumeńskim”. W obecnych realiach geopolitycznych zachowanie poloników na Syberii jest niezwykle ważnym zadaniem. Cenne są nie tylko polonika z XVIII i XIX wieku. Również duże znaczenie mają dokumenty, fotografie i przedmioty z lat 90. XX wieku, z czasów, kiedy w byłych republikach ZSRR odradzała się polskość i ruch polonijny.

Słowa kluczowe:

Polonia, Syberia, muzeum, prywatna kolekcja.

O polskiej obecności na Syberii

Początki polskiej obecności na terenie Rosji związane były przede wszystkim z obszarem Syberii, gdzie Polacy pojawili się już w XVII wieku¹. Polska diaspora na Syberii zaczęła powstawać po masowych zesłaniach w XIX wieku – po powstaniu listopadowym 1830 roku i powstaniu styczniowym 1863 roku. Po rewolucji 1905 roku i tak zwanym manifeście tolerancyjnym cesarza Mikołaja II zostały rozszerzone prawa społeczności etnicznych w Rosji, aktywnie przebiegał proces powstawania społeczeństw narodowych. Proces ten pokazał dążenie narodów Imperium Rosyjskiego do wyrażania tożsamości kulturowej. Wszystkie stowarzyszenia narodowościowe, które istniały w tym okresie, można podzielić na dwa rodzaje: charytatywne oraz kulturalno-oświatowe².

Na Syberii najbardziej aktywnie działającą organizacją narodowościową było polsko-litewskie stowarzyszenie „Ogniwo” (1906). Do 1920 roku regularnie organizowało wieczory poświęcone życiu i twórczości polskich poetów, pisarzy, muzyków: F. Chopina, A.

Mickiewicza, Z. Krasińskiego, H. Sienkiewicza i innych. Organizacja miała własną bibliotekę³.

Warto zaznaczyć, że kulturalno-oświatowe i charytatywne organizacje przy parafiach rzymskokatolickich odegrały znaczącą rolę w propagowaniu języka ojczystego wśród pokolenia urodzonego na Syberii. Ze względu na rozproszenie ludności polskiej podobne organizacje działały z reguły w dużych miastach⁴.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości znaczna część Polaków powróciła do ojczyzny w ramach repatriacji prowadzonej w wyniku traktatu ryskiego 1921 roku. Tę część diasporę polską, która pozostała na terenie Rosji, czekały trudne lata przetrwania. W latach 1918-1929 władza radziecka otwierała polskie szkoły, kluby i nawet teatry, działały polonijne organizacje. Jednocześnie w tym czasie zamykano kościoły rzymskokatolickie, niszczone wszystkie związki syberyjskich Polaków z religią⁵.

W latach 1937-1938 w ZSRR organy NKWD przeprowadziły represyjną operację antypolską. Nic więc dziwnego, że starając się zasymilować z sowieckim otoczeniem, rodziny polskie nierzadko wyrzekały się swej narodowości i języka, zdarzały się przypadki celowego niszczenia własnych (rodzinnych) dokumentów, fotografii i przedmiotów kultu religijnego⁶.

Odrodzenie polonijnej działalności na Syberii przypada na lata 90. XX wieku. Obecnie na Syberii działa około 20 organizacji polonijnych zrzeszonych w Federalnej Polskiej Autonomii Narodowo-Kulturalnej Kongres Polaków w Rosji⁷.

Muzealne zbiory prywatne Polonii syberyjskiej

Wśród podstawowych celów działalności tych organizacji jest odrodzenie języka polskiego i tradycji ludowych oraz zachowanie dziedzictwa polskiego pozostającego na terenie Syberii przez popularyzację tzw. poloników, zachowanych dzięki prywatnym zbiorom i muzeom Polonii syberyjskiej.

Obecnie wiele polskich kolekcji związanych z Polonią syberyjską znajduje się w prywatnych (domowych) muzeach na terenie całej Rosji, najwięcej jednak w regionach Uralu i Syberii Zachodniej. Jako przykład może służyć muzeum „Ufa i ufijczycy” przy Biblio-

1 A. Kuczyński, *Syberia. Cztery lata polskiej diaspory*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1993, s. 15.

2 S. Leończyk, *Mniejszość polska w Federacji Rosyjskiej: uwarunkowania, stan aktualny i perspektywy*, Lublin 2021, s. 14-15.

3 A to „Ogniwo” właśnie/ И это все «Огниво», Иркутск 2015, s. 8-28.

4 С. В. Леончик, *Книги и периодическая печать на польском языке в Сибири в XIX-нач. XXI вв.*, [w:] *Полоника: от языка – к культуре: сборник статей участников Российской научно-практической конференции (Уфа, 27-28 мая 2006 г.)*, Уфа 2006, s. 56.

5 S. Leończyk, *Mniejszość polska...*, 24-28.

6 Tamże, s. 28-30.

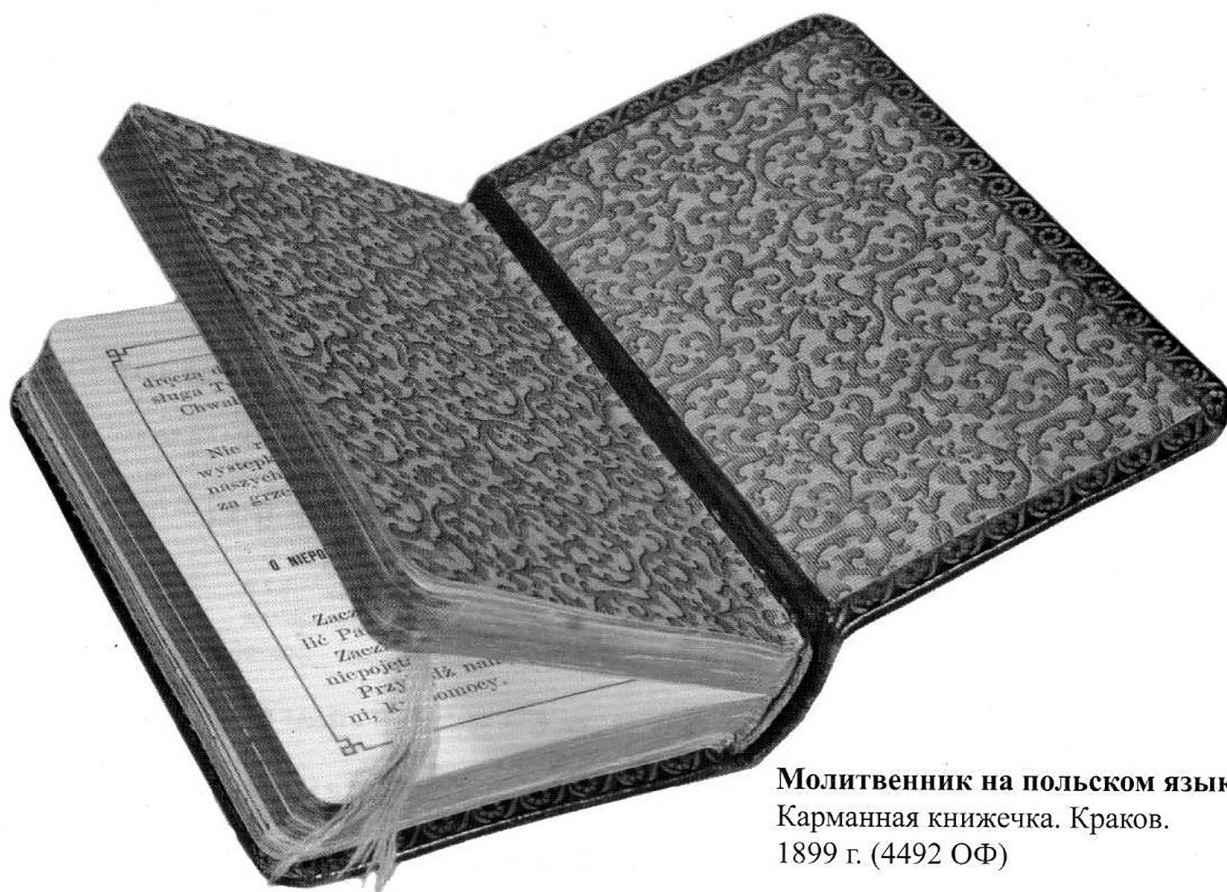
7 Tamże, s. 39-47.

**Розарий (ружанец) -
польский крест с чётками.
XIX в. (6392 ОФ)**

**Деталь скульптурного изображения
распятия Христа.
Дерево. XIX в. (11085 ОФ)**

**Молитвенник на польском языке.
Карманная книжечка. Краков.
1899 г. (4492 ОФ)**

tece Dziecięcej nr 17 im. M.G. Rachimkułowa w Ufie. Prywatne muzeum zostało otwarte w 1999 roku z okazji 425-lecia miasta Ufy. Inicjatorami powstania muzeum były Anna Korwiecka oraz zasłużona pracownica kultury Republiki Baszkortostanu, kierowniczka biblioteki w latach 1982-2016, Swietłana Sabirova. Najważniejszą część tego muzeum stanowi kolekcja polska, składająca się z przedmiotów wyprodukowanych w różnych latach w Polsce lub należących do ufijskich Polaków. Tę część kolekcji prowadzący obecnie muzeum właściciele nazywają „perłą muzeum” – tak bardzo jest różnorodna, wyszukana i pełna arystokratycznego uroku. Większość przedmiotów została zebrana przez Annę Korwiecką (1940-2016)⁸.

Anna Korwiecka urodziła się w Witebsku. Na początku wojny została ewakuowana razem z matką i starszą siostrą do Ufy. Tam ukończyła szkołę średnią i szkołę krawiecką. Jednak po wyjściu za mąż za kierownika grupy geologicznej opanowała zawód geofizyka i przemierzyła całą Rosję. Od 1983 roku Anna Korwiecka zaczęła pracować w Bibliotece Dziecięcej nr 17. W mieście była ceniona jako znawczyni mody i kolekcjonerka. Jej pasją były stare książki, ubrania, fotografie, pocztówki i porcelana. Anna Korwiecka utrzymywała kontakty z polskimi rodzinami pochodzenia szlacheckiego i namawiała je do przekazywania przedmiotów do swojej kolekcji. Obecnie w polskiej kolekcji są przedmioty należące w przeszłości do rodzin Astapowiczów, Gosławskich, Lisowskich i Czartoryskich. Z rodziny Astapowiczów pochodzi sukienka z krepy jedwabnej oraz kapelusze z końca XIX i początku XX wieku, należące do jednej z córek inżyniera kolei transsyberyjskiej⁹.

Uwagę przyciągają przedmioty należące do Janiny Franciszki Gosławskiej (1897-1985), przekazane przez jej wnuczkę Nadieżdę Machanową. Wśród nich elegancka damska torebka z XIX wieku, ozdobiona sztucznymi kamieniami, oraz filiżanka z dekoracją charakterystyczną dla pierwszych lat władzy radzieckiej (okres NEP-u)¹⁰.

Na przełomie XX i XXI wieku wiele rodzin przekazywało zachowane pamiątki po swoich polskich przodkach do organizacji polonijnych, a te z kolei – ponieważ nie miały warunków do przechowywania takich

przedmiotów – deponowały je w miejscowych muzeach. Część poloników znajduje się więc obecnie w zasobach syberyjskich muzeów regionalnych, przede wszystkim w dużych muzeach w Tobolsku, Tomsku, Omsku, Krasnojarsku, Irkucku, Abakanie, Minusinsku i Szuszenskoje. W zasobach Historyczno-Etnograficznego Muzeum-Skansenu w Szuszenskoje znajduje się największa obecnie na Syberii kolekcja przedmiotów pochodzących z rodzin zesłańców po powstaniu styczniowym 1863 roku. Z okazji 150-lecia wybuchu powstania muzeum przy wsparciu MSZ-u Rzeczypospolitej Polskiej wydało ilustrowany katalog zachowanych przedmiotów i dokumentów z zasobów muzeum¹¹.

Prezentacja katalogu wraz z wystawą tych poloników pt. *Polska karta w historii Syberii* odbyła się w dniach 5-6 września 2013 roku w Szuszenskoje w Kraju Krasnojarskim i w Abakanie, stolicy Republiki Chakasji, podczas konferencji międzynarodowej *Problemy syberyjsko-polskiej historii i dialog kultur z okazji 150. rocznicy powstania styczniowego*¹².

Autorzy katalogu i wystawy zaznaczyli, że większość poloników otrzymano z polskich rodzin, część muzeum zakupiło, część pozyskano podczas wypraw etnograficznych do polskich wiosek na południu Syberii w latach 1993-2013¹³. Podczas konferencji również po raz pierwszy podjęto próbę klasyfikacji zachowanych poloników syberyjskich¹⁴.

Polonika znajdujące się na Syberii można klasyfikować w następujący sposób:

1. Polonika, w tym polskie księgozbiory, monety, medale, zbiory fotograficzne, dzieła sztuki.
2. Przedmioty kultu, książki (modlitewniki, śpiewniki) z kościołów katolickich i protestanckich.
3. Polonika siberica, tzn. przedmioty powstałe już na Syberii i wytworzone przez Polaków i dla Polaków, w tym zbiory fotograficzne, dzieła sztuki, książki i prasa polskojęzyczna syberyjska, medale pamiątkowe, odznaczenia V Dywizji Strzelców Polskich (1918-1919).
4. Książki, monety, dzieła sztuki, medale oraz inne przedmioty sprowadzone z innych krajów przez rodziny polskie¹⁵.

8 M. Sadykowa (Lisowska), „Polska perła” muzeum „Ufa i ufijczycy”, „Rodacy-Соотечественники” 2025, nr 2 (104), s. 18.

9 Tamże, s. 18-20.

10 Tamże, s. 20.

11 *Сводный научный каталог предметов материальной и духовной культуры польского народа из фондов историко-этнографического музея „Шушенское”. Информационно-справочное издание, посвященное 150-летию Январского восстания в Польше 1863-1864 гг.*, Шушенское 2013.

12 *Dialog polsko-syberyjski. Konferencja „Problemy syberyjsko-polskiej historii i dialog kultur”*, <https://www.rodacynasyberii.pl/aktualnosc/100/> [dostęp: 30.12. 2025].

13 *Выставка «Польская страница в истории Сибири». 150-летию Январского восстания 1863 года в Польше*, Шушенское 2013.

14 S. Leończyk, *Konferencja „Problemy syberyjsko-polskiej historii i dialog kultur”*, „Historia i świat” 2014, nr 3, s. 339-340; A. Głowacki, *O polskich zesłańcach na Syberii w XIX–XX w. Sprawozdanie z konferencji naukowej pt. Problemy rosyjsko-polskiej historii i dialog kultur, Szuszenskoje 5-6 września 2013 r.*, „Przegląd Nauk Historycznych” 2014, r. XIII, nr 1, s. 297-308.

15 *Научно-вспомогательные материалы Музея-заповедника «Шушенское», Материалы конференции 2013 г.*, Шушенское 2013.

Muzeum „Polacy w obwodzie tiumeńskim”

W kwietniu 1993 roku została utworzona Regionalna Organizacja Społeczna Tiumeńskie Obwodowe Centrum Oświaty i Kultury Polskiej „Latarnik”, do której należały dzieci i wnuki katolików z polskich kolonii Tiumeń, Iszym i Tobolsk, rozstrzelanych i rozproszonych w latach 1937-1938. Stowarzyszenie to obrało za cel zachowanie, odrodzenie i rozwój narodowej samoświadomości i kultury mieszkańców obwodu tiumeńskiego polskiego pochodzenia¹⁶.

Założyciele tego stowarzyszenia Henryk i Sergiusz Fielowie przez kilkanaście lat zbierali polonika zachowane na Syberii. Ich pasja kolekcjonerska doprowadziła do utworzenia w Tiumeniu w roku 1996 jedynego na Syberii muzeum historyczno-etnograficznego „Polacy w obwodzie tiumeńskim”, dysponującego obecnie ponad 8 tysiącami jednostek magazynowych. Głównie są to oryginalne przedmioty kultury materialnej Polaków. Muzeum to pozwala prześledzić dzieje przedstawicieli polskiej grupy etnicznej na terenach wchodzących w skład obwodu tiumeńskiego na przestrzeni wieków XVI do XXI¹⁷.

Klasyfikując zabytki kultury materialnej i duchowej znalezione na terenie obwodu tiumeńskiego i sąsiednich regionów Syberii i Uralu, można wyróżnić następujące zbiory Muzeum „Polacy w obwodzie tiumeńskim”:

- broń: cep, prochownice i prasy do prochu (XVIII wiek), jednolufowa strzelba myśliwska (XIX wiek);
- przedmioty gospodarstwa domowego (druga połowa XIX wieku – początek XX wieku): meble, w tym datowane, wykonane w Królestwie Polskim lub należące do członków rodzin polskich, a przywiezione przez zesłańców i osadników do Tobolska, Tiumenia, Iszymu (stolik boczny, łóżko, fotele i krzesła bukowe, kufer); zegary ściennie różnych rodzajów i zegarki kieszonkowe złote i srebrne różnych typów znanych firm – Le Roi a Paris, Hy Moser & CE i Pavel Buhre; sztuce i inne przedmioty gospodarstwa domowego: wazony, cukiernice, miski na słodczyce, świeczniki, uchwyty na kubki, szklanki, garnki, samowary, pudełka, żeliwne ramki do zdjęć, albumy i teczki oprawione w skórę, kałamarze i przybory do pisania, pudełka na zapalniczki, pojemniki na ołówki, lampy, tablice z różnymi motywami obrazów reliefowych, skarbonki, popielniczki, niebezpieczne maszynki do golenia i inne produkty polskich

firm – Frageta, Norblina, braci Henneberg, Plewkiewiczza, fabryki Wolskiej pod Warszawą itd.;

- próbki dzianin, haftów i szydełkowania z Tiumenia i Tobolska (przełom XIX i XX wieku);
- przedmioty sakralne (początek XIX wieku – początek XX wieku): krzyże kapłańskie i krzyżyki na łańcuszkach, srebrny ryngrafy, różańce, plakietki, podróżne obrazki święte, obrazy katolickie z wizerunkami Matki Boskiej z różnych terenów, wyroby z masy perłowej i drewna przedstawiające sceny ewangeliczne, świeczniki z kolorowego szkła i figurki Matki Boskiej z drewna sandałowego, medaletki srebrne *Na pamiątkę chrztu*, ołtarzyki domowe i ikony wykonywane metodą aplikacyjną, należące do polskich przesiedleńców katolickich na przełomie XIX i XX wieku. Wszystkie przedmioty mają napisy w języku polskim i po łacinie.
- kolekcja numizmatyczna (początek XVII wieku – początek XXI wieku): monety, banknoty (XX i XXI wiek);
- kolekcja sztuki medalierskiej: polskie, rosyjskie, niemieckie, francuskie, włoskie medale pamiątkowe ze srebra, brązu, miedzi, mosiądzu, niklu i cynku (koniec XVIII wieku – początek XXI wieku), żetony, insygnia urzędowe (druga połowa XIX wieku – początek XX wieku);
- odznaczenia i odznaki polskie i rosyjskie (XX i XXI wiek): orderzy, krzyże, medale, odznaki pułkowe, kokardy, w tym medale srebrne *Za zdobycie Warszawy szturmem 25 i 26 sierpnia 1831 roku* i *Za stłumienie powstania polskiego 1863-1864* (wykonane z ciemnego i jasnego brązu);
- materiały dokumentacyjne (początek XVIII wieku – początek XXI wieku) w języku polskim, rosyjskim, niemieckim, łacińskim, francuskim, litewskim: listy, autobiografie, akta osobowe, akty urodzenia z ksiąg kościołów rzymskokatolickich, dokumenty pochodzenia, wykształcenia, akty sprzedaży, petycje, formularze (zapisy służbowe), „książeczki płacowe”, „listy pracy”, rachunki kolejowe, wizytówki, naklejki, zawieszki itp.;
- kolekcja rzadkich książek: *Apostol* (Moskwa, 1644), publikacje Tobolskiego Gubernialnego Komitetu Statystycznego z lat 1864–1918 (książki pamiątkowe, kalendarze adresowe, kalendarze, recenzje) oraz inna literatura informacyjna i statystyczna (np. syberyjskie kalendarze handlowe i przemysłowe z lat 1896-1905) z ekslibrisami tiumeńskiego burmistrza i garbarza z drugiej połowy XIX wieku F.S. Kołmogorowa, krajoznawców A.A. Ternowskiego (1893–1918) i A.A. Du-

16 C.Г. Филь, *В свете польского маяка*, Тюмень 2008, s. 21-22.

17 Na podstawie informacji uzyskanej od założyciela muzeum S. Fiela.

nin-Gorkawicza (1854-1927), wszystkie numery *Rocznika Tobolskiego Muzeum Gubernialnego* (1893-1918), publikacje naukowe z historii Syberii przełomu XIX i XX wieku, modlitewniki i liturgiczne księgi w języku polskim i litewskim (początek XIX – pierwsza tercja XX wieku), w tym książki z ekslibrisami parafii rzymskokatolickich w Jekaterynburgu i Tomsku, czasopisma z przełomu XIX i XX wieku w języku polskim i rosyjskim, beletrystyka, w tym: książki z tiumeńskiego warsztatu introligatorskiego K.N. Wysockiego oraz tom z Biblioteki Królewskiego Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, wywieziony z Warszawy, z pałacu Stanisława Staszica do Petersburga po stłumieniu powstania listopadowego 1830-1831, z dedykacją autora dla Biblioteki;

- pocztówki (początek XX wieku – początek XXI wieku): pocztówki okolicznościowe i gratulacyjne w języku polskim, rosyjskim i niemieckim;
- jako oddzielną grupę wydzielono przedmioty stanowiące spuściznę bogatego syberyjskiego przedsiębiorcy Alfonsa Poklewskiego-Koziella i jego rodziny: ponad 100 fotografii, wzorce naczyń pomiarowych zakładów gorzelnianych;
- pieczęć szynku A. Poklewskiego-Koziell nr 40 w powiecie kamyszlowskim. Medal pamiątkowy Syberyjsko-Uralskiej Wystawy Naukowo-Przemysłowej z roku 1887, prochownica rodzinna, odlew żeliwny z Chołunickich Zakładów Poklewskich-Koziell, kilka sztuk butelek z kolorowego szkła ze znakiem fabrycznym browarów Domu Handlowego *Spadkobiercy A.F. Poklewskiego-Koziell w Talicy*, fabryczne naklejki na butelki, para kielichów szklanych z monogramem „PK”, kolumnienka rzeźbiona, publikacje literatury fachowej i statystycznej oraz czasopisma z XIX i XX wieku, zawierające informacje o przedsiębiorstwach i działalności charytatywnej Poklewskich-Koziellów, fotokopie materiałów archiwalnych o Poklewskich-Koziellach – z archiwów państwowych Uralu, Syberii, Kazachstanu, Litwy, Białorusi, Ukrainy, Polski, archiwum rodziny Poklewskich-Koziellów w Wielkiej Brytanii itp.;
- mickiewicziana (XIX i XX wiek): edycje dzieł poety i opracowania jego twórczości w języku polskim i rosyjskim (połowa XIX – początek XXI wieku), pocztówki z początku XX wieku z widokami pomników A. Mickiewicza w Warszawie, Krakowie,

Lwowie itp., jubileuszowe wydanie miniaturowe jego dzieł na 100. rocznicę urodzin (1898) w brązowej ramie z lupą, monografie współczesnych uczonych o twórczości „wielkiego proroka” z dedykacją dla Stowarzyszenia *Latarnik*, fotografie jego potomków obecnie żyjących we Francji itp.;

- fotografie (lata 70. XIX wieku – początek XXI wieku): z portretami Polaków z obwodu tiumeńskiego, ich nieruchomościami, widokami kościołów rzymskokatolickich itp.;
- materiały dotyczące Stowarzyszenia *Latarnik*: dokumenty, fotografie, nagrania wideo i audio, CD, DVD, medale, książki oraz publikacje w czasopiśmie w języku polskim, rosyjskim i angielskim itp.¹⁸.

Mimo że wyprawy ekspedycyjne i zbieranie materiałów od osób prywatnych przyczyniają się do stałego powiększania zbiorów, niestety nie osiągają one pożądanej kompletności. Wynika to głównie z braku jakiegokolwiek pomocy finansowej ze strony instytucji państwowych i fundacji charytatywnych. Udzielenie takiego wsparcia pozwoliłoby na znaczne zwiększe-

nie liczby wypraw do miejsc zwartego zamieszkania Polaków i potomków Polaków oraz na pozyskanie rzadkich, cennych przedmiotów, tym bardziej że niewiele z nich przetrwało.

Od początku 1996 roku muzeum „Polacy w obwodzie tiumeńskim” mieści się w oddzielnym pomieszczeniu Tiumeńskiego Obwodowego Ośrodka Kultur Słowiańskich. W 2021 roku w wyniku pandemii muzeum przestało funkcjonować jako placówka udostępniająca swoje zbiory. Niestety obecnie przewodniczący Stowarzyszenia „Latarnik” i założyciel muzeum Sergiusz Fiel był zmuszony do zamknięcia muzeum i przewiezienia jego zasobów do prywatnego pomieszczenia¹⁹.

Promocja zasobów muzeum znalazła swoją kontynuację w licznych publikacjach Sergiusza Fiela. W roku 2023 w Tiumeniu ukazała się jego popularnonaukowa monografia pt. *Невероятные судьбы предметов (Niezwyczajne losy przedmiotów)*. Autor i założyciel muzeum opowiada w 19 szkicach na prawie 300 stronach o bardzo ciekawych losach zebranych w muzeum eksponatów. Książka zawiera 164 ilustracje²⁰.

18 S. Fiel, *Na syberyjskim trakcie*, Warszawa 1999, s. 125-126.

19 Na podstawie informacji uzyskanej od założyciela muzeum S. Fiela

20 С.Г. Филь, *Невероятные судьбы предметов*, Тюмень 2023.

Zakończenie

W obecnych realiach geopolitycznych zachowanie poloników na Syberii jest niezwykle ważnym zadaniem. Cenne są nie tylko polonika z XVIII i XIX wieku. Również duże znaczenie mają dokumenty, fotografie i przedmioty z lat 90. XX wieku, z czasów, kiedy w byłych republikach ZSRR odradzała się polskość i ruch polonijny. Działalność organizacji polonijnych jest skupiona nie tylko na zachowaniu istniejących poloników, ale rów-

nież na gromadzeniu przedmiotów i dokumentów, które ciągle się pojawiają w różnych kolekcjach, zarówno u rodzin polskich, jak i w antykwariatach rosyjskich. Popularyzacją prywatnych zbiorów od kilku lat zajmuje się redakcja polonijnego pisma „Rodacy”, jedynego wydawanego od 1997 roku polskiego periodyku. Na łamach kwartalnika oraz na stronie pisma www.rodacynasyberii.pl ukazują się informacje o poszukiwaniach i gromadzeniu poloników.

Bibliografia

Źródła

- *Научно-вспомогательные материалы Музея-заповедника «Шушенское», Материалы конференции 2013 г., Шушенское 2013.*
- *Выставка «Польская страница в истории Сибири». 150-летию Январского восстания 1863 года в Польше, Шушенское 2013.*
- *Сводный научный каталог предметов материальной и духовной культуры польского народа из фондов историко-этнографического музея „Шушенское”. Информационно-справочное издание, посвящённое 150-летию Январского восстания в Польше 1863–1864 гг., Шушенское 2013.*

Оpracowania

- *A to „Ogniwó” właśnie/ И это все «Ogniwó», Иркутск 2015.*
- *Dialog polsko-syberyjski. Konferencja „Problemy syberyjsko-polskiej historii i dialog kultur”, <https://www.rodacynasyberii.pl/aktualnosc/100/> [dostęp: 30.12. 2025].*
- *Głowacki A., O polskich zesańcach na Syberii w XIX–XX w. Sprawozdanie z konferencji naukowej pt. Problemy rosyjsko-polskiej historii i dialog kultur, Szuszenskoje 5–6 września 2013 r., „Przegląd Nauk Historycznych” 2014, nr XIII.*
- *Fiel S., Na syberyjskim trakcie, Warszawa 1999.*
- *Филь С.Г., Невероятные судьбы предметов, Тюмень 2023.*
- *Филь С.Г., В свете польского маяка, Тюмень 2008.*
- *Kuczyński A., Syberia. Cztery lata polskiej diaspory, Wrocław-Warszawa-Kraków 1993.*
- *Leończyk S., Konferencja „Problemy syberyjsko-polskiej historii i dialog kultur”, „Historia i Świat” 2014, nr 3.*
- *Leończyk S., Mniejszość polska w Federacji Rosyjskiej: uwarunkowania, stan aktualny i perspektywy, Lublin 2021.*
- *Леончик С.В., Книги и периодическая печать на польском языке в Сибири в XIX-нач. XXI вв., [w:] Полоника: от языка – к культуре: сборник статей участников Российской научно-практической конференции (Уфа, 27-28 мая 2006 г.), Уфа 2006.*
- *Sadykova (Lisowska) M., „Polska perła” muzeum „Ufa i ufijszczy”, „Rodacy-Соотечественники” 2025, nr 2 (104).*